

>> Sant Martí d'Empúries. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA, CRDI, VALENTÍ FARGNOLI.)

De Paliàpolis al capità Trueno

Text > **PERE BOSCH**, historiador

El geògraf i historiador grec Estrabó va deixar escrit que «els emporitans habitaven abans una petita illa davant la costa que avui s'anomena *Palaiàpolis*». La referència, que apareix a la seva *Geografia*, la va deixar escrita molt després de l'arribada dels vaixells procedents de Focea, a la primera meitat del segle VI abans de Crist. I, durant anys, aquesta ha estat la principal font per ubicar el primer assentament grec. Les excavacions arqueològiques que van fer-se fa gairebé vint anys, just a l'escenari que va fotografiar Valentí Fargnoli, no només ens van permetre confirmar aquesta referència, sinó també que el mateix espai havia tingut assentaments ininterrompudament des de l'edat del bronze. També sabem que a partir del segle III la ciutat d'Empúries va quedar pràcticament reduïda al que avui n'és el nucli original, Sant Martí d'Empúries. I que des d'aquest nucli va esdevenir la seu del bisbat tardoromà del mateix nom, i, més endavant, la capital del comtat medieval, probablement al segle XI. L'espai que va immortalitzar Fargnoli havia tingut, doncs, un pes ben

destacat en la història del nostre país, com a mínim fins al període baixmedieval.

Molt probablement, quan el fotògraf gironí es va desplaçar fins a l'Escala amb la idea d'inventariar l'església de Sant Martí d'Empúries, no devia ser conscient que l'espai que retratava estava tan carregat d'història. El fotògraf va centrar el seu objectiu en l'església del segle XVI, edificada damunt les restes del fossat medieval i el llenç est de la muralla. També va captar l'antic cementiri que hi havia just al costat i que va desaparèixer pocs anys després. I, lògicament, també una part de l'antic castell. Quan Valentí Fargnoli va fotografiar-lo, l'espai era un indret literalment abandonat, espoliat. A principis del 1899, per donar-ne exemple, el *Diario de Gerona* informava que «son muchas las personas que se dedican a hacer excavaciones cerca de las antiguas murallas de San Martín de Ampurias» i detallava que «entre los muchos objetos que se han encontrado, como son sortijas con magníficas monedas de plata, figura un ungüentario de vidrio al que se concede notable mérito arqueológi-

Foto actual > MANEL LLADÓ

co». Avui, afortunadament, l'espai està curiosament urbanitzat i l'escenari que ha pogut captar Manel Lladó no té res a veure amb el de cent anys enrere.

L'escenari que va fotografiar Fargnoli també ha passat a la història del còmic de la mà de Víctor Mora. El conegut dibuixant va situar en l'antic castell el lloc de naixement d'un dels seus personatges més coneguts, el capità Trueno, paladí de la justícia i la llibertat i una veritable icona per a diverses generacions d'infants. A les històries originals del personatge, el castell familiar i les terres se situaven en un indret muntanyós «al costat del mar, al nord-est de la península Ibèrica». Alguns anys després, quan Josep Toutain va editar una enciclopèdia del còmic, va encarregar a Mora una nova història, en la qual s'incidia en l'origen empordanès del famós capità. La història va ser recuperada el 1996, en el marc de la trobada Terra de Trobadors. En aquest cas, a més a més, el capità Trueno parlava en català. Les aventures no es van acabar aquell any. El 2010, l'escriptor Ricard Ferrándiz i el dibuixant Joan Boix es van unir per oferir la seva pròpia versió dels darrers anys del personatge, batejat com a *senyor de Sant Martí*, en què deixava la vida de rodamon justicier i, com si es tractés del fill pròdig,

retornava al castell familiar. A *El último combate* (aquest és el nom del darrer lliurament) també apareix Castelló d'Empúries, on hi ha el castell d'Arnau de Ventfort, a qui el capità Trueno demana ajuda quan la seva fortalesa és assetjada pels soldats de l'inquisidor general de Tolosa de Llenguadoc.

Un rètol situat molt a prop d'on Valentí Fargnoli devia plantar el seu trípod ens dona testimoni d'aquest vincle. El tema no només dona per a un cartell informatiu. Si Víctor Mora va barrejar la història i el còmic, el museu de l'Escala ha convertit ambdues coses en l'argument d'una visita teatralitzada en la qual es vincula la història de Sant Martí d'Empúries amb el capità Trueno. En aquest cas, però, qui ens fa de guia és l'inefable Goliath, que substitueix les seves habituals garrotades per explicacions; una versió, tot sigui dit, molt més adequada als temps que corren. Els orígens del capità Trueno, lligats a aquest escenari, no només incentiven el turisme, sinó també una novella, *La tro d'Empúries*, la primera que va escriure Ferran Juste. Ja ho veieu, l'escenari dona per a molt: per a una lliçó d'història, per a un còmic icònic, per a una novella i, fins i tot, per a dues fotografies.